

KNJIŽNA POROČILA

Josip Dravec, Glasbena folklor
Prlekije, SAZU, Ljubljana,
1981, not. prim., angl. povze-
tek, str. 525

Šaljivost in trpkost, dramatična pripoved in vsakdanja obrednost, življenje v spreminjanju in tradiciji, so zibel prleške ljudske pesmi, ki polagoma izgublja svojo življenjsko moč in številčnost v tekmi s časom in tehnično preobrazbo vasi. Pričujoča knjiga je svojstven dokument časa in kulture, ljudske pesmi in napevov večinskega kmetstva prleške zemlje v letih 1962 – 1968, ko je Josip Dravec beležil in snemal peto pesem. Je svojstven monografski poskus beležnja ljudske pesmi. Zgodovina zapisovanja in zanimanja za prleško pesem se sicer prične že v tretjem desetletju 19. stoletja z Leopoldom Volkmerjem in kasneje s Petrom Danjkom, Stankom Vrazom, Franom Kuhačem, češkim muzikologom Ludvikom Kubo ter Karlom Štrekljem in njegovimi dopisovalci. Prlekija se lahko pohvali s 2435 zapisi ljudskih pesmi, kar 2000 jih ima zapisano melodijo, s čemer se lahko ponaša le redka slovenska pokrajina, saj je prve zapisovalce zanimalo predvsem besedilo pesmi, melodij pa največkrat niso beležili tudi zaradi pomanjkljivega glasbenega znanja. Josip Dravec je prispeval k temu bogatstvu 750 zapisov, v knjigo pa je strnil 570 pesmi z napevi, ki jih je SAZU dokončno sprejela februarja 1978, natisnila pa pozimi 1981. Publikacija je opremljena s poljudnim, opisnim, razlagalnim in strokovnim uvodnikom hkrati ter s številnimi razpredelnici, opombami in razlagalnicami.

Glasbeno-monografski poskus beleženja ljudske pesmi so pri nas sila redki in zatorej še brez recepta. Pred 24. leti je izšlo Dravčevo obširno delo „Glasbena folklor Prekmurja“ (SAZU) s pravtako prizadevno opremo. Obe deli sta podobno zastavljeni, svojstveni po tematiki in obdelavi, ki začuda nista našli posnemalce. Izjemno je le delo Zmage Kumer „Ljudska glasba med rešetarji in lončarji v Ribniški dolini“ (Maribor 1968, založba Obzorje). To so trije poskusi z bolj ali manj obširno obsemsko dokumentacijo, narodopisno ali etnomuzikološko orientacijo s katero je slednja najbogatejša, sledi pa ji Glasbena folklor Prlekije.

Dravčeva razdelitev gradiva je svojstvena. Besedila je razvrstil od domoljubnih, delovnih, pivskih, ženitovanjskih, vojaških, pesmi, ki se vežejo na naravo, ljubezenskih pesmi, pripovednih, mrljskih in obrednih do otroških. Napeve je razvrstil po ritmičnih tipih, za katere je kot podlaga vzeta metrična struktura teksta prve melodične vrstice. Tako mu je uspelo obdržati skupaj pesemske inačice, ki bi zaradi neenakih ritmičnih kvantitet morale biti ločene. Pesmi enake vsebine in s podobnimi napevi, pa se v ritmu znatno razlikujejo, so postavljene na različna mesta.

Tudi Dravec se še ni mogel izogniti iskanju „pristnega“ in „čistega“ prleškega. Zato je pesmi z ozirom na stil poskušal razdeliti na več tipov: na pesmi, ki so zložene v prleškem narečju, napeve pa označujejo karakteristike panonskega glasbenega stila, na pesmi, ki naj bi nastale na prleškem območju in neglede na druge stilne značilnosti, pesmi, v katerih se meša narečje in knjižni jezik in končno vse ostale, ki naj bi imele lastnosti „prave ljudske pesmi“. Dravec omenja tudi umetno pesem, ki jo Prleki pojo in si jo zapisujejo v rokopisne pesmarice, pa žal o njej ne zveemo ničesar. Že tovrstna razdelitev prleškega pesnikovanja je nenavadna in morda celo krivična, saj naj bi ji pečat ljudskosti dala raba in funkcija, o slednji, umetni, ki pravtako vsrkava „ljudskost“, vsakdanjost, rabnost, nikdar ne zveemo kaj več. Tako „ljudska“ in t. i. „umetna“ pesem pa doživljata nenehno preoblikovanje,

siromašenje in bogatenje, staplanje in ločevanje ne samo v Prlekiji temveč tudi drugod na Slovenskem. Le kakšen je ta proces in kakšno podobo pušča?

Primerjanje izsledkov glasbeno-monografskih raziskav bi nam pokazalo podobnosti in različnosti izraza v mozaiku duhovne, socialne in materialne kulture ter nam pomagalo razumeti skozi glasbena očala način življenja Slovencev. Kakšna je pravzaprav ljudska glasba in pesem Prlekije in v čem se razlikuje od glasbe sosedov? Trpka je in šaljiva hkrati. Presenetljivo veliko število zabeleženih pesmi je šaljive vsebine; od 570 kar 141. Je preproste melodije in harmonije (pa naj nas to ne zavede, da je takšna tudi ljudska glasba drugih slovenskih pokrajin). Morda je prav ta izrazna preprostost prleška odlika, sicer najbližja melodiki sosednjega Prekmurja, Štajerske, Hrvaškega Zagorja in podravskega področja. Šaljivim pesmim številčno sledijo ljubezenske, pripovedne, vinske pesmi in zdravice. Ženske jih pojo praviloma dvo-glasno kjer vodi prvi glas, moški pa jih pojo skoraj vselej tro-glasno z vodilnim napevom v sredini. Za ženske glasove uporabljajo v severovzhodnem delu Prlekije stare nazive, ki jih je moč v sorodnih oblikah najti tudi drugod na Slovenskem. Prvi glas imenujejo „na mlado“, drugi glas pa „na staro“, „na tanko“ in „na tovrsto“ pravijo v Reziji in „na tenko“ in „na debelo“ v Istri. Navadno povsod po Slovenskem začne pesem vodilni glas, drugi glasovi pa mu sledijo. V Prlekiji pevci pri petju dvoglasnih pesmi začno vsi hkrati kar posebej označuje prleško petje. Napevi so v preprostih dvo in tro-dobnih taktih, pogosto z refrenom in v striktnem tempu, prevladuje tonaliteta dura, preprosta akordila in simetrična oblika napeva.

MIRA OMERZEL-TERLEP

V zadnjem letu so izšle naslednje knjižne objave slovenskih etnologov:

Zmaga Kumer: **Od Dolan do Šmohorja**. Iz življenja Ziljanov po pripovedovanju domačinov. (Redna knjižna zbirka za leto 1981. Naši kraji 4.) Celje, Mohorjeva družba 1981. 142 str. II.

Niko Kuret: **Duhovna drama**. (Literarni leksikon. Študije. Trinajsti zvezek.) Ljubljana, Državna založba Slovenije 1981. 112 str.

Milko Matičetov: **Resia. Bibliografija ragonata (1927–1979)**. Udine, Editrice Graphik Studio 1981. 39 str.

Josip Dravec: **Glasbena folklor Prlekije**. (Dela 36. II. razred za filološke in literarne vede.) Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1981. 525 str.

Niko Kuret: **Jaslice na Slovenskem**. Kulturnozgodovinski in narodopisni oris. Ljubljana, Družina 1981. 288 str. II. Zusammenfassung.

Mojca Ravnik: **Galjevica**. (Način življenja Slovencev v dvajsetem stoletju. Monografije.) Ljubljana, Partizanska knjiga – Znanstveni inštitut Filozofske fakultete 1982. 260 str. II.

Janez Bogataj: **Mlinarji in žagarji v dolini zgornje Krke**. (Iz dolenske zakladnice.) Novo mesto, DITC – Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Ljubljana, Dolenjski muzej 1982. 191 str. II. Summary.

Naslove novih etnoloških del objavljamo z željo, da bi od sodelavcev in bralcev Glasnika dobili širše pretrse – ocene posameznih del.

INGRID SLAVEC